

Waarom moet de Muskusrat bestreden worden?

Voor de veiligheid van Nederland, dat voor een groot gedeelte beneden de zeespiegel ligt, is een goed beheer van dijken en waterkeringen noodzakelijk.

Eén van de gevaren die deze kunstmatige werken bedreigen is de aanwezigheid van de Muskusrat. Door graverij van dit dier kunnen ernstige beschadigingen aan waterkeringen en oevers van waterlopen optreden.

In dit artikel dat werd overgenomen van de brochure 'De Muskusrat' van het ministerie van landbouw en visserij, directie faunabeheer, die in de volksmond vaak 'Bisamrat' wordt genoemd, de nodige informatie.

Hoe ziet een Muskusrat er uit?

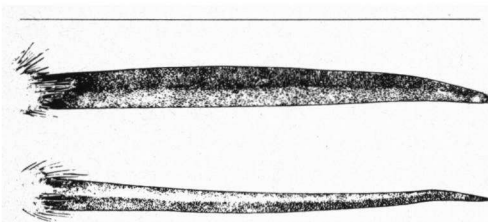
Mét staart kan een volwassen exemplaar 60 centimeter lang worden en een gewicht van 1½ kilogram bereiken. De staart, die bijna de helft van deze lengte uitmaakt, is wel het meest opvallende kenmerk. Alle in Nederland in het wild levende zoogdieren hebben een ronde staart; die van de Muskusrat echter is *zijdelings afgeplat*. Deze is zwart van kleur en vrijwel onbehaard. Op het eerste gezicht heeft hij veel weg van een palingstaart (zie afb. 1).

De kop is stomp, de oren zijn klein en bijna geheel in de prachtige donkerbruine (soms zwarte of roodbruine) pels verborgen.

De buik is lichter gekleurd dan de bovenzijde. Van de opvallend korte poten zijn vier tenen slechts goed zichtbaar; de veel grotere achterpoten hebben vijf duidelijk zichtbare tenen (zie afb. 2).

Hoe is de levenswijze van de Muskusrat en waar komt hij in Nederland voor?

De Muskusrat is sterk aan de aanwezigheid van water gebonden. Bij voorkeur bewoont hij zelfgegraven holen in oevers. De in- en uitgangen liggen practisch altijd onder de waterspiegel. Deze gangen, met een doorsnede van 10 à 15 cm, lopen omhoog en eindigen meestal in een nestkom, de eigenlijke woon-

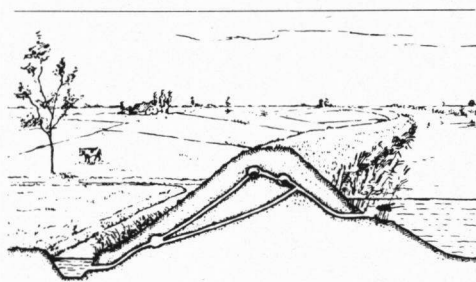
Afbeelding 1.
Tekening van staart, zowel van opzij als van boven.

plaats van het dier (zie afb. 3). Bij een langer verblijf worden meerdere gangen gegraven van en naar de nestkom. Zijn meer dieren in dit nest aanwezig, of wordt er een familie gesticht, dan zal de woning steeds worden uitgebreid door de aanleg van een uitgebreid gangensysteem en grotere nestkommen.

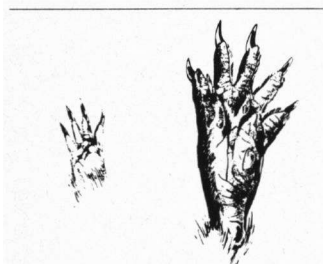
Ten gevolge van wisselende waterstanden en/of golfslag vindt een uitspoeling van grond plaats, zodat verzakkingen kunnen ontstaan. De Muskusrat is bijna uitsluitend planteneter. Het dier voedt zich vaak met het onderste ge-

deelte van waterplanten, de oeverbegroeiing en practisch alle cultuurgewassen die dicht bij zijn woonplaats voorkomen.

In een nestkom, die altijd boven de waterpiegel ligt, worden de jongen geboren. Dikwijls worden meerdere worpen per jaar in de zelfde woning grootgebracht. Aan het einde van de zomer is dan een grote familie aanwezig, die in de oorspronkelijke woning of de directe omgeving verblijft.

Afbeelding 3.
Schematische voorstelling van het gangensysteem.

Afbeelding 2.
Tekening van de onderzijde van voor- en achterpoot van de Muskusrat.

Afbeelding 7.
Door vretelij en graverij aangetaste
oeverbegroeiing van riet. De golfslag
heeft thans op de oever vrij spel.

Voor al in het voorjaar, en in mindere mate in het najaar, trekt een groot deel van de familie weg op zoek naar nieuwe vestigingsplaatsen. Speciaal in het voorjaar kunnen grote afstanden worden afgelegd, zodat dan nog al eens dieren ver van het oorspronkelijke woongebied worden aangetroffen.

In de herfst en vroege winter bouwt de Muskusrat vaak, hoewel niet altijd, winterhutten (zie afb. 5). Deze hutten, die wel 1 à 1½ meter boven de waterspiegel kunnen uitsteken, worden aangelegd in vennen, moerassen, dode rivierarmen e.d., dus op plaatsen, waar een begroeiing van riet, lisdodden, biezen enz. aanwezig is. Deze waterplanten worden als bouw materiaal gebruikt.

In het centrum van de hut bevindt zich een kamer, waarin de dieren 's winters vaak verblijven. Vanuit deze kamer lopen één of meer gangen naar beneden, die onder water uitmonden.

Op het verspreidingskaartje (zie afb. 4) is aangegeven, waar de Muskusratten in Nederland voorkomen. Vondsten op andere plaat-

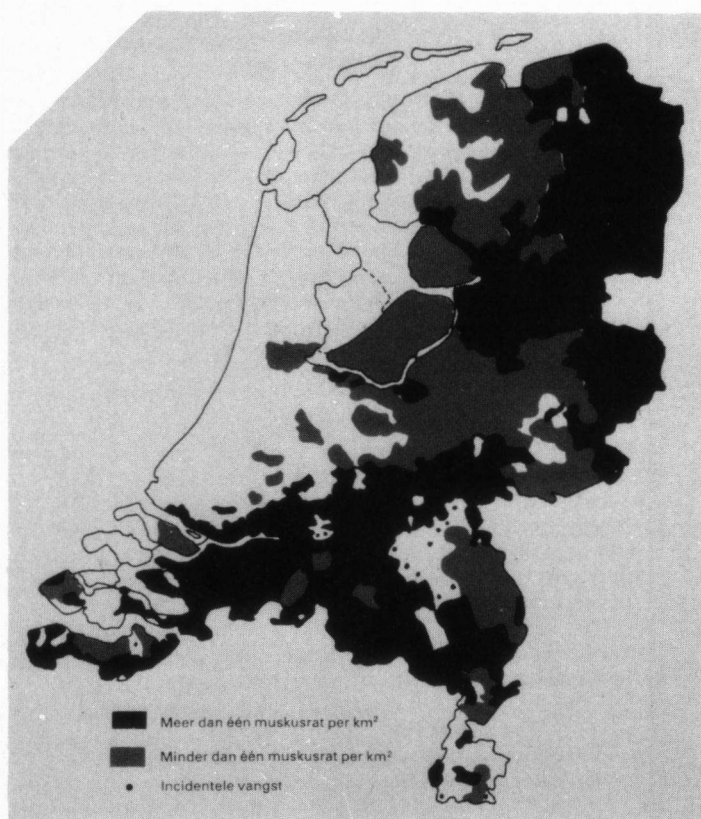
sen zijn niet uitgesloten als gevolg van de reeds genoemde trekdrang.

Waarom is de aanwezigheid van de Muskusrat te herkennen?

De Muskusrat heeft een verborgen levenswijze en is voornamelijk actief in de schemering en nacht. Overdag krijgt men hem slechts zelden te zien.

Aanwijzingen dat Muskusratten ergens aanwezig zijn, kunnen onder meer zijn:

1. Doodgevonden of overreden exemplaren, of dieren, die in visuiken gevangen zijn.
2. Gangen in oevers, bijna zo ruim als konijnenholen, met de ingang onder water. Voor bewoonde in- of uitgangspijpen ziet men dat de bodemkleur iets afwijkt (zie afb. 6).
3. Bij een uitgebreid gangensysteem ontstaan vaak oeverbeschadigingen en verzakkingen, die veroorzaakt worden door het instorten van hollen.
4. Ongeveer 12 cm brede, platgetreden looppaden door de oevervegetatie, die vaak

Afbeelding 5, rechtsboven. Winterhut.

Afbeelding 4. Verspreiding van de Muskusrat in Nederland in 1979.

doorlopen naar cultuurgewassen in de nabijheid, waar men dan kaalgevreten plekken aantreft. Het voedsel wordt naar het water gesleept, waardoor vaak verloren plantendelen op de looppaden en in het water aangetroffen worden.

5. Aan de kant van het water of in de hollen wordt het voedsel door de Muskusrat geconsumeerd, waarbij dan de zogenaamde 'eetplaatsjes' te vinden zijn.
6. In de herfst- en wintermaanden kan men opvallende, vaak in ondiep water voorkomende, winterhutten zien die van plantaardig materiaal zijn opgebouwd (zie afb. 5).

Voor deskundigen die belast zijn met de bestrijding van de Muskusrat zijn er vanzelf-

sprekend meer aanwijzingen, waar hier niet nader op wordt ingegaan. Een opvallend kenmerk voor de aanwezigheid van Muskusratten zijn de zogenaamde 'humusproppen'. Deze worden bij de opbouw van winterhutten en ter afsluiting van drooggevallen ingangen gebruikt. Ook langs de oeverkant kunnen ze in hoopjes worden aangetroffen.

Waarom wordt de Muskusrat bestreden?

Uit het voorgaande blijkt duidelijk, dat de Muskusrat voornamelijk gevreesd wordt om zijn graverij in oevers en waterkeringen.

Vooral de kleinere waterkerende en waterbeheersende kunstwerken zoals kaden en dijkes, die ten gevolge van een verschil in water-niveau aan een grote waterdruk zijn blootgesteld, zijn bijzonder kwetsbaar.

Dank zij een intensieve bestrijding is het tot nu toe gelukt de Muskusrat van Nederlands meest kwetsbare gebieden verwijderd te houden.

Bovendien is door het voortdurend onder controle houden van de gebieden, waar de Muskusrat voorkomt, de schade beperkt gebleven.

Waaruit kan de schade bestaan?

De momenteel meest voorkomende en in enkele gevallen aanzienlijke muskusrattenschade is de verzakking en afkalving van oever-

Afbeelding 6.
Doorsnede van een hol van een Muskusrat in een oeverkant.

kanten. Vooral in bevaarbare onbeschoeide of slecht beschoeide waterwegen gaat deze afkalving zeer snel door golfslag. In de kleinere waterlopen (sloten e.d.) gaat de waterbeheersing stagneren door de verstopping met vrijgekomen grond. Daar een ondermijning meestal oppervlakkig niet herkenbaar is kunnen op het meest onverwachte moment landbouwmachines en vee wegzakken. Tot 10 à 12 meter van de oeverkant zijn deze verzakkingen waargenomen.

Ditzelfde geldt ook voor verkeerswegen, waar verzakkingen plotseling optreden wanneer de Muskusrat in het spel is.

Ook is gebleken, dat praktisch alle land- en tuinbouwgewassen op het menu van de Muskusrat kunnen voorkomen. Bij een dichte populatie kan de opbrengstderiving aanzienlijk zijn.

Bij de binnenvisserij worden de uitstaande netten en fuiken beschadigd.

Hoe is de bestrijding georganiseerd?

Wegens de grote schade die de Muskusrat in ons land aan zou kunnen richten is de bestrijding bij de wet geregeld. Het beleid met betrekking tot de bestrijding wordt bepaald door de Commissie Muskusrattenbestrijding. In deze commissie hebben vertegenwoordigers van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en van Landbouw en Visserij zitting. De uitvoering van de bestrijding is in handen gelegd van de Directie Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij, Boerhaavelaan 3, Gebouw Meerhorst IIB, 2713 HA Zoetermeer.

Met de bestrijding zijn muskusrattenvangers belast, die zijn ondergebracht bij de Directie Faunabeheer, de Provinciale Waterstaat en enkele waterschappen. De bestrijding gebeurt met speciale hulpmiddelen en vereist een bijzonder vakmanschap. Volgens de wetgeving is een ieder, die een Muskusrat vangt, vindt of de aanwezigheid er van vermoedt, verplicht om hiervan kennis te geven. Een muskusrattenkadaver dient bewaard te blijven (bijvoorbeeld in een plastic zak onder de grond) tot een muskusrattenbestrijder het heeft gezien. Volgens de huidige regeling kan een ieder, die een in Nederland gevangen Muskusrat inlevert, een premie van f 5,— worden uitbetaald.

Om de Muskusratten goed te kunnen bestrijden, is het van groot belang dat alle meldin-

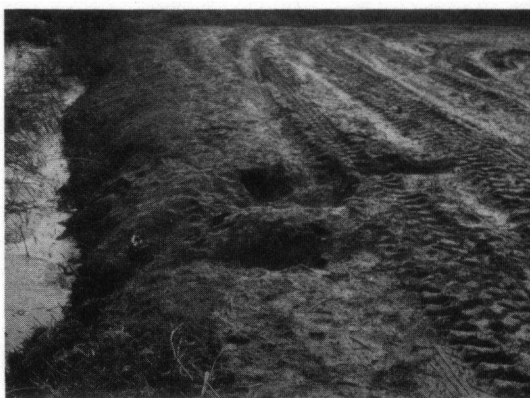

Foto boven:

Verzakkingen in het langs de waterkant gelegen gedeelte van een landbouwperceel, waar een muskusrattenhol is.

Foto onder:

Provisoirisch herstel van een door muskusrattengraverij verzwakte en doorgebroken plaats in de dijk.

Foto rechtsonder:
Wildkansel bij Ede.

gen over Muskusratten doorgegeven worden aan een van de adressen die bij de directie Faunabeheer bekend zijn. Een adressenlijst kan daar aangevraagd worden.

Tekst overgenomen van de brochure 'De muskusrat' een uitgave van het Ministerie van Landbouw en Visserij, afdeling Faunabeheer.

